Παραμορφώσεις μετανοίας και σημεία της μορφής της κατά τον Όσιο Ιωάννη της Κλίμακος (Αρχ. Νικόδημος Κανσίζογλου, Ιεροκήρυκας Ι.Μ. Εδέσσης, Πέλλης & Αλμωπίας)

Categories : ΘΕΟΛΟΓΙΑ

Date : 18 Μαρτίου, 2015

Α. ΑΝΑΚΑΙΝΙΣΗ ΔΙΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΟΙΑΣ

1. Δεν έχουμε όλοι οι χριστιανοί την ίδια αίσθηση και αντίληψη για τη φύση, το βάθος και τα αποτελέσματα της αμαρτίας επί της υπάρξεώς μας. Δεν αξιολογούμε πάντοτε με ακρίβεια το ηθικό και πολύ περισσότερο το οντολογικό βάθος της. Το να αναγνωρίζουμε την παρουσία του κακού και της αμαρτίας μέσα μας είναι αφενός **άθλημα έμπονης πνευματικής ενδοσκόπησης** και αφετέρου **δώρημα του Θεού**. Πρέπει και εμείς να προσπαθήσουμε και ο Θεός να μας δωρίσει. Υπάρχουν μερικοί που αμαρτάνουν βαρέως και δεν αισθάνονται τη νόσο τους. Και άλλοι που με δυσκολία υποφέρουν και τον παραμικρό νυγμό της συνειδήσεώς τους, όπως δεν υποφέρεται και το παραμικρό σκουπιδάκι στην επιφάνεια του οφθαλμού μας. **Η επίγνωση των πνευματικών μας νόσων είναι η αρχή της μετανοίας, μιας πνευματικής πορείας που καταλήγει στην ελευθερία των τέκνων του Θεού**. Γι’ αυτό και προσευχόμαστε εκ βαθέων: «*Κύριε, βασιλεύ, δός μοι του οράν τα εμά πταίσματα*».

2. Άνθρωποι που επιδόθηκαν στον **σωτήριο άθλο της βυθοσκόπησης της ψυχής τους** και τους δωρήθηκε από τον Θεό η **επίγνωση της αμαρτωλότητός τους** είδαν τον εαυτό τους ως «*ολοσώματον πληγή*» και ως «*μέγα τραύμα*». Και **ζήτησαν κατόπιν από τον Θεό το μέγα δώρημα της μετανοίας, διότι γνώρισαν πως είναι αδύνατον άνευ της μετανοίας να θεραπευθούν και να ευαρεστήσουν τον Θεό**. Είναι αυτό που τόσο συχνά και διδακτικά ψάλλουμε στην Εκκλησία μας: «*Των αγίων ο χορός εύρε πηγήν της ζωής και θύραν παραδείσου, εύρω καγώ την οδόν διά της μετανοίας*». Οι Άγιοί μας βρήκαν πως **πηγή της ζωής και θύρα του παραδείσου είναι η μετάνοια**. Για να εισέλθουμε στον Παράδεισο πρέπει να τους ακολουθήσουμε.

3. Εκείνοι οι άνθρωποι που κατάλαβαν πολύ καλά τα παραπάνω αισθάνονται μία έντονη ικετευτική διάθεση, όταν στις εκκλησιαστικές ακολουθίες που τελούμε καθημερινά, ιδιαίτερα όμως στη Θ. Λειτουργία, δεόμαστε: «*Τον υπόλοιπον χρόνον της ζωής ημών εν ειρήνη και μετανοία εκτελέσαι*». Θεωρούν, επίσης, ως τη **μεγαλύτερη δωρεά τη μετάνοια**. Κι αν ένα και μόνο χάρισμα θα τους δώριζε ο Θεός, θα επιθυμούσαν να είναι το χάρισμα της μετανοίας. Οπωσδήποτε **το μείζον πάντων χάρισμα είναι το χάρισμα της αγάπης προς τον Θεό, ωστόσο αποτελεί τόλμημα να ζητούμε να αγαπήσουμε τον Θεό, εάν πρωτύτερα δεν καθάρουμε την ψυχή μας με το χάρισμα της μετανοίας**.

Μεγάλοι Άγιοι, επιτελούντες θαύματα φοβερά, φθάνοντας στο τέλος της ζωής τους παρακαλούσαν τον Θεό να τους δώσει λίγο χρόνο ακόμη για να μετανοήσουν βαθύτερα.

Β. ΠΑΡΑΜΟΡΦΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΟΙΑΣ

1. Ο πονηρός, όμως, διάβολος που θέλει όλα τα καλά μας να τα διαστρέφει και όλες τις δωρεές του Θεού να τις αχρηστεύει, **προσπαθεί να μας οδηγήσει σε μια παραμόρφωση της μεγάλης δωρεάς της μετανοίας** και πάρα πολλές φορές το καταφέρνει. Αλλοιώνει μέσα μας το πραγματικό φάρμακο της μετανοίας και το μετατρέπει σε δηλητήριο. **Μετατρέπει τη μετάνοιά μας σε φαρισαϊσμό, σκληρότητα και φανατισμό**. Και ενώ **η πραγματική μετάνοια είναι εν Αγίω Πνεύματι δωρεά θερμαίνει, γλυκαίνει, καλοσυνεύει δηλαδή ομορφαίνει τον άνθρωπο, η δαιμονική της παραμόρφωση την καθιστά ευάλωτο ψυχολογικό γεγονός και φαινόμενο, που δεν αναγεννά τον άνθρωπο, αλλά αντιθέτως τον καθιστά κομπλεξικό, σκυθρωπό, προβληματικό, στενοκέφαλο, φανατικό, σκληρό και μίζερο**.

2. Ας προσπαθήσουμε να περιγράψουμε την **πορεία αυτής της**

παραμόρφωσης. Κάποια στιγμή ο Θεός από αγάπη παραχωρεί να ζήσουμε οξέως τον
πόνο της αμαρτίας. Πολλές φορές, μάλιστα, παραχωρεί να ζήσουμε αυτόν τον πόνο, το αναπότρεπτο **σύμπτωμα της αμαρτίας**
στην ψυχή μας αλλά και στο σώμα μας. Ο Θεός αποσκοπεί με αυτόν τον τρόπο στην από μέρους μας αναθεώρηση της ζωής μας. Αυτό μερικοί το ονομάζουν «πρόθεση των συμπτωμάτων». Επίσης, την ίδια στιγμή ο Θεός παρουσιάζει μπροστά μας πρόσωπα ή
γεγονότα που μας επηρεάζουν, αλλοιώνουν την καλή αλλοίωση και μας εμπνέουν την επιθυμία για έξοδο από την τελμάτωση της αμαρτίας. Τότε, εμείς **ελεύθερα** ασπαζόμαστε τον δρόμο της
μεταστροφής και διψάμε την ελευθερία από τα δεσμά των ολέθριων παθών.
Αγωνιζόμαστε να ακολουθήσουμε έναν καινούργιο τρόπο ζωής. Όλοι τότε βλέπουνε, πολλάκις δε και θαυμάζουνε, τη μεταστροφή μας. **Εδώ, όμως, χρειάζεται τεταμένη η προσοχή μας. Αν η σχέση μας με τον Θεό**
δεν είναι σχέση ταπείνωσης και γνήσιας αγάπης, τότε η μεταστροφή μας στρέφεται σε
διαστροφή και καταλήγει σε καταστροφή. Το **ασφαλέστερο κριτήριο** για να καταλάβουμε ότι η μετάνοιά μας έχει **γνησιότητα** είναι **ο τρόπος που τοποθετούμαστε απέναντι στον συνάνθρωπό μας και μάλιστα**
του αδύναμο, του μπερδεμένο, του ρυπαρό, του αμαρτωλό. Αν θέλουμε να κάνουμε τον διδάσκαλο, αν θέλουμε να λογαριάζεται η γνώμη μας, αν καταδικάζουμε
τον εμπαθή αν κρίνουμε τον αμαρτωλό, αν περιφρονούμε τον αδύναμο, αν επιπλήττουμε
τον μπερδεμένο, αν αποστρεφόμαστε τον ρυπαρό, τότε, ας μη πλανώμεθα, **βρισκόμαστε σε διαστροφή της μετανοίας**.

3. Δεν πρέπει να ξεχνάμε
ποτέ πως **τα πνευματικά μας κατορθώματα**
και πολύ περισσότερο οι δωρεές του Θεού απαιτούν συνεχή εργασία για να διατηρούνται,
να αυξάνονται και να ωριμάζουν μέσα μας. Δεν σημαίνει πως, ό,τι εφάπαξ κατανοήσαμε, βιώσαμε ή ελάβαμε, αυτό θα είναι δεδομένο και μόνιμο μέσα μας διά παντός. Μπορεί μια στιγμή να ζήσαμε τον μόχθο και τον πόνο της αμαρτίας και να την αποστραφήκαμε, πρέπει, όμως, **να**
διατηρήσουμε εγκόπως αυτήν την αποστροφή. Μπορεί σε μια δύσκολη περίοδο της
ζωής μας να γευθήκαμε τη δωρεά και την παράκληση του Θεού και να Τον αποδεχθήκαμε
με θαυμασμό και ευγνωμοσύνη, πρέπει, όμως, να διατηρήσουμε αυτήν την έκπληξη και την ταπείνωση στη σχέση μας μαζί Του. **Η**

μόνιμη αποστροφή προς την αμαρτία και η συνεχής οικοδόμηση και ανακαίνιση της
εν ταπεινώσει σχέσεώς μας μαζί Του, συνιστούν τη γνήσια μετάνοια, η οποία
εκφράζεται όλως απαραιτήτως και στη σχέση μας και κοινωνία μας μετά πάντων των
αδελφών μας. **Άνθρωπος ταπεινός με**
τον Θεό και εγωιστής με τον συνάνθρωπο είναι άνθρωπος ψευδής και
αυτοαναιρούμενος. Αυτός που ζητά έλεος και χάρη από τον Θεό και φέρεται σκληρά
και άτεγκτα στον πλησίον είναι αθεράπευτα υποκριτής και φονεύς του εαυτού του.
Δεν ήπιε το φάρμακο της μετανοίας, αλλά το δηλητήριο της αλαζονείας.

Γ. ΣΗΜΕΙΑ (ΗΤΟΙ ΑΠΟΔΕΙΞΕΙΣ) ΤΟΥ ΑΛΗΘΩΣ ΜΕΤΑΝΟΟΥΝΤΟΣ (ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΟΣΙΟ ΙΩΑΝΝΗ ΤΗΣ ΚΛΙΜΑΚΟΣ)

1. Καίριο σημείο και **αψευδές κριτήριο της αληθούς μετανοίας μέσα**
μας είναι η έλλειψη βιασύνης, η απουσία της ανυπομονησίας . Αυτός που «επίασε»
σωστά τα πράγματα γνωρίζει πως **η αλλαγή**
του ανθρώπου απαιτεί αγώνα χρόνιο, υπομονή και χάρη από τον Θεό. **Δεν είναι μηχανιστικό αποτέλεσμα εφαρμογής**
κανονισμών. Ο όσιος Ιωάννης της Κλίμακος αναγνώρισε αληθινή μετάνοια σ' εκείνους
που αντίκρισε «*κατακαμπτόμενους έως τέλους*
της εαυτών ζωής». Έσκυβαν με καρτερία τον αυχένα τους έως τέλους της ζωής τους.
Πολλοί από εμάς απελπιζόμαστε, διότι εγωιστικά
κινούμενοι θέλουμε να δοκιμάσουμε ταχύτατα και δίχως πολλούς πόνους και κόπους τους
γλυκούς καρπούς της μετανοίας. Πολλάκις δε **αγανακτούμε** και **διαμαρτυρόμαστε**,
όταν δεν απολαμβάνουμε οφέλη από τα φτωχά ψήγματα μιας εξωτερικού τύπου μετανοίας
μας. Ο όσιος Ιωάννης, όμως, επιμένει ότι **μετάνοια**
είναι «***η εκούσιος πάντων των θλιβερών υπομονή***». Αντιθέτως, **χαρακτηριστικό του μη υγιώς μετανοούντος είναι**
η βιασύνη. Αυτοί που θέλουν να αποφύγουν κόπο, χρόνο, και την χαριτοπάροχο ταπείνωση
«πιάνουν» την **εύκολη, αλλά αδιέξοδο οδό**

δηλαδή **διορθώνουν την εξωτερική τους εμφάνιση**
και συμπεριφορά και επιδίδονται στη στείρα τυπολατρεία και τον συντηρητισμό.
Θέλουν μέσα σε λίγο χρόνο να χτίσουν και να αποκτήσουν, όσα γκρέμιζαν και απώλεσαν
μέσα σε χρόνια ολόκληρα. Πάντως ας γνωρίζουμε πως **αυτός που βιάζεται στα πνευματικά, δεν αγαπά αληθινά τον Θεό**.

2. **Η**
ταπείνωση είναι η ψυχή της μετανοίας,
η διήκουσα διάθεσή της. Όσοι πραγματικά μετανοούν «*τον νουν εν τη αβύσσω της ταπεινώσεως κατέδυσαν*». Μετανοούμε
γνήσια, όταν βυθίζουμε το νου μας στην άβυσσο της ταπείνωσης. Και **πρώτος καρπός αυτής της σωτήριας κατάδυσης**
είναι η απόλυτη απροθυμία μας να κρίνουμε κάποιον. Οι γνησίως μετανοούντες
κατά τον όσιο Ιωάννη της Κλίμακος «*Πού*
κρίναι τινά των ανθρώπων; Ουδαμού». Είναι αδύνατον να τους δεις να κρίνουν
κάποιον συνάνθρωπό τους. «***Ο εαυτόν θρηνών, ου γνώσεται θρήνον ή πτώμα άλλ****ου ή μέμψιν*». **Όταν κάποιος ζει**
εντός του την τραγωδία της αποτυχίας του, και αλλοίμονο αν δεν ζούμε κάτι τέτοιο,
πώς είναι δυνατόν να έχει διάθεση να παρατηρεί και να κρίνει την αποτυχία του
συνανθρώπου του; Μάλιστα **η μετάνοια,**
όταν ωριμάσει μέσα μας τόσο μας ομορφαίνει και μας κάνει ευαίσθητους, που προσέχουμε
να μην προκαλέσουμε τον παραμικρό πόνο στον πλησίον. Γνωρίσαμε ανθρώπους
γνήσια πνευματικούς και πραγματικά χαριτωμένους που παρουσίαζαν τον εαυτό τους
καθ' υπερβολήν αδύναμο για να μη φέρουν σε δύσκολη θέση τον πλησίον τους. Αυτό αποτελεί
και ένα από τα πολύτιμα **αρώματα της αγιότητας**.

3. **Αυτοί που μετανοούν αληθινά δεν θλίβονται τόσο για τη δική τους κατάντια,**
όσο διότι ελύπησαν τον Θεό και φάνηκαν ανάξιοι του θείου καλέσματος. Ο πόνος τους είναι βαρύς, διότι γνωρίζουν πως εμόλυναν τον εαυτό τους «*μετά την προτέραν φιλανθρωπίαν και άφεσιν*»,
όπως λέει ο όσιος Ιωάννης ο Σιναΐτης. Όχι διότι χάλασαν την εξωτερική τους
«βιτρίνα», όχι διότι εξετέθηκαν στα μάτια του κόσμου, όχι διότι εξευτελίστηκαν

ενώπιον
πολλών, αλλά διότι ελύπησαν τον Θεό. **Καρπός**
αυτού του πόνου είναι ο εσωτερικός επαναπροσδιορισμός και όχι η συμπεριφορική
βελτίωση. **Σε πολλούς η μετάνοια**
χαρακτηρίζεται από έντονη διανοητικότητα δηλαδή είναι διαδικασία
«ψυχο»-λογικής ανακούφισης, συναισθηματικής εκφόρτισης και ξερή γνώση και εφαρμογή
των εξωτερικών τύπων μετανοίας. Δυστυχώς το φαινόμενο αυτό είναι πολύ συχνό
και έντονο στην εποχή μας. **Εκεί που δεν**
«δουλεύει» η καρδιά παρά μόνο η ξηρά και αφώτιστη, και κατά βάθος, εγωιστική
λογική, εκεί απαραιτήτως γεννάται η δυσκαμψία, η στενοκεφαλιά, η υποκρισία,
το πνευματικό «μακιγιάρισμα». Απότοκο των παραπάνω αποτελεί το **ανικανοποίητο της ψυχής**, η **έλλειψη ειρήνης και χαράς και ο εσωτερικός μαρασμός**.

Η αληθινή μετάνοια, όπως μας
διδάσκει ο Σιναΐτης αββάς, είναι «***ανανέωση του βαπτίσματος, συμφωνία με τον***
Θεό για νέα ζωή, συμφιλίωση με τον Κύριο, καθαρισμός της συνειδήσεως».
Όπως λέει η Εκκλησία μας «*Πηγή της ζωής*
και θύρα παραδείσου».

(Πηγή: Περιοδικό «ΕΡΩ», τεύχος Ιανουαρίου – Μαρτίου
2014)